

ਕਾਰਖਾਨੇ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੱਕ ਮਾਲ ਆਮ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਬਿਨੈਕਾਰ/ਡੀਲਰ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਟਰਾਂਸ ਐਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੇਚੇ ਗਏ ਮਾਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਟਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਫੈਕਟਰੀ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਥਿਤ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਤੱਕ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਡੀਲਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

(8) ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਪੀ ਜੈਨ, ਬਿਨੈਕਾਰ/ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਕੀਲ ਲਈ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ *ਕੇਲਵੀਨੇਟਰ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਿਟਿਡ* ਬਨਾਮ *ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅੰਤਿਮ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ*। 1) ਅਤੇ *ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ* ਬਨਾਮ *ਕੇ.ਜੀ. ਖੋਸਲਾ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਿਟਿਡ* (2), ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਸਨ ਜੋ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਡਿੱਗੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ 'ਤੇ ਸਨ। ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

(9) ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

(10) ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਸੇਲ ਟੈਕਸ ਅਥਾਰਟੀ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ 'ਸੀ' ਫਾਰਮ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੇਲਜ਼-ਟੈਕਸ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਡਰ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। 'ਸੀ' ਫਾਰਮਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਹਰਿਆਣਾ ਸੇਲਜ਼-ਟੈਕਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਿਆਇਤੀ ਦਰ 'ਤੇ ਟੈਕਸ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਸੀ' ਫਾਰਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਰਜਿਸਟਰਡ ਡੀਲਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ/ਡੀਲਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਟੈਕਸ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਨਾ ਕਿ 3. ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਵਾਲ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਸਾਡਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(11) ਡਿਸਕਲੇਮਰਜ਼ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

(12)

ਕੰਚਨ

(13)

RJOL

ਜੀਸੀ ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਐਸਐਸ ਸੋਢੀ, ਜੇ.ਜੇ.
ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ-ਜਵਾਬਦਾਤਾ। 1987 ਦੀ
ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 518-ਡੀ.ਬੀ.

7 ਸਤੰਬਰ 1989

ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ, ਐੱਸ. 302, 34 — ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਬੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ — ਕੋਈ ਚੁਸਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ — ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ — ਵਾਧੂ ਨਿਆਂਇਕ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ — ਵਾਧੂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(1) (1973) 32 ਐਸਟੀਸੀ 629.

(2) (1979) 43 STC 457.

39 ਡਬਲਯੂ

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਧੂ-ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੜਾ ਇਸਤਰਾਫ਼ਾ ਪੱਖ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦਰਸਾਉਣ। ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: -

- (i) ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ;
- (ii) ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ,
- (iii) ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਕਾਰਨ; ਅਤੇ
- (iv) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੂ-ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 12)।

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਧਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੰਦਭਾਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਸਥਾਈ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਝੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘੜੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਾਧੂ - ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ।

(ਪਰਾ 18)।

15 ਜੁਲਾਈ, 1987 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

ਰੁਪਏ ਜ਼ਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਲਈ 500 ਜਾਂ ਮੁਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਆਰਆਈ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਲਈ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ 302/34 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ.

Amarjit Kaur, v. The State of Punjab (S. S. Sodhi, J.)

ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। 500 ਜਾਂ ਮੂਲ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ 302/84 IPC ਦੇ ਤਹਿਤ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਹੋਰ ਆਰ.ਆਈ. ਦੋਵੇਂ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਲਈ।

ਆਰ ਐਸ ਘਈ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਈਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਪੀ ਐਸ ਕੰਗ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਏ.ਜੀ. ਪੁਨ ਜਬ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਐਸ. ਐਸ. ਸੋਢੀ, ਜੇ.

(1) ਇੱਥੇ ਮਾਮਲਾ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ- ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਿੰਡ ਫੱਸੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਖੋਤ ਵਿੱਚ ਦੱਬੀਆਂ ਪਈਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ।

(2) ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ-ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਜੁਰਮ 15 ਅਤੇ 16 ਅਗਸਤ, 1986 ਦੀ ਰਾਤ ਦਰਮਿਆਨ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(3) ਪਰਿਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚਲਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਆਚਰਣ ਅਤੇ ਘਿਨਾਉਣੀ ਸੀ ; 15 ਅਗਸਤ 1986 ਨੂੰ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਝਗੜਾ, ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਾਧੂ ਨਿਰਾਸ਼ਾਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਕਾਰਨ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ। ਦੋ ਮ੍ਰਿਤਕ.

(4) ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.7 ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਫਫਸੀ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਅਮਰ ਨਾਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਫੱਸੀ ਵਿਖੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਸੀ। ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦਾ-ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ।

(5) 15 ਅਗਸਤ 1986 ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਬੰਧੀ ਸਰਪੰਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਅਮਰ ਨਾਥ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਪਾਸਿਓਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਧੁੱਤ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਵੀ ਆਸ-ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਉਂ ਝਗੜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸੰਤੋਖ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਮਰ ਨਾਥ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

(6) ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.7-ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ

ਸ਼ੱਕ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ 25 ਅਗਸਤ 1986 ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਪੰਜੇਟਾ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਰਪੰਚ ਅਮਰ ਨਾਥ-8 ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ, ਅਮਰ ਨਾਥ, ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ, ਪਰ ਫਿਰ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸਰਪੰਚ ਅਮਰ ਨਾਥ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਥਾਣੇ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(7) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ 26 ਅਗਸਤ 1986 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਹਵਸਾਬਾਦ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਵਾਧੂ ਅਦਾਲਤੀ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਉਸ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਪਿੰਡ ਫੱਸੀ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਫੱਸੀ ਵਿਖੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

(8) ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੋਵਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਹ ਬਰਾਮਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 10 ਕਰਮੀਆਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਬੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ PW 6—ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ PW 8—ਅਮਰ ਨਾਥ ਐੱਸਡੀਐੱਫਪੀਰੀਫਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(9) ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ PW 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ—ਡਾ. ਅਨਿਲ ਗੁਪਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ 27 ਅਗਸਤ, 1986 ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਵਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੀ.ਬੀ.ਐੱਸ.ਟੀ. ਮਾਰਟਮ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਵੱਧ।

(10) ਜਦੋਂ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਰੁਪਏ ਲਏ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੁਣਨ ਦੇ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਉਸ

Amarjit Kaur, *v.* The State of Punjab (S. S. Sodhi, J.)

ਦੇ ਘਰੋਂ 13,000 ਰੁਪਏ ਲਏ। ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਹੁਰੇ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੜੱਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਮਰ ਨਾਥ ਸਰਪੰਚ ਸੀ। ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਫੱਸੀ ਵਿਖੇ ਸ਼ਿਫਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਰੀਦੀ 25 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੜੱਪਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਝੂਠੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਿੱਲਾਂ ਦਾ - ਭੁਗਤਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(11) ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਟੇਅ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ! ਇੱਥੇ PW 7- ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ PW 8- ਅਮਰ ਨਾਥ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਗੰਜਾ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਵਾਪਰਨ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਰਾਏ ਬਣਾਈ ਕਿ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਮਝੌਤਾ ਦੀ ਗੁੰਮਸੁਦਗੀ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸੀ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪਤੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਡਾ. ਸਰਪੰਚ ਅਮਰ ਨਾਥ ਨੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ 15 ਅਗਸਤ 1986 ਨੂੰ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੰਨੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਾਲਾਤ ਹਨ। ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ੱਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਮਰ ਨਾਥ ਸਰਪੰਚ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗ ਹੈ।

(12) ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਾਈਨ ਠੋਕੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਾਧੂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਇਸਤਰਾਸਾ ਕੇਸ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੱਚਮੁੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ *ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (1)* ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, "ਇੱਕ ਵਾਧੂ-ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਲਈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ: -

- (i) ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ;
- (ii) ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ,
- (iii) ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਕਾਰਨ; ਅਤੇ
- (iv) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੂ-ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(13) ਪੀਡਬਲਯੂ 6—ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ

ਸਿੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਵਰਗੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(14) ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

(1) CrI. ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ, 494—1987 ਦਾ ਡੀਬੀ 10 ਅਗਸਤ, 1989 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ,

ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ 6 ਤੋਂ 7 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਫੇਸੇ ਵਿਖੇ ਉਸ ਦੇ ਉੱਥੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਨਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ।

(15) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਿਆਂ, ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਲਾਸ਼ਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਬੂਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਮਰਜੀਤ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ। ਕੌਰ ਜਾਂ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਬੂਤ ਦੁਬਾਰਾ ਪੀਡਬਲਯੂ 6-ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ 8-ਅਮਰ ਨਾਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ 10-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਸ਼ੱਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(16) ਸਬੰਧੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪਤਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਕਸਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੰਮ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(17) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਧਿਰ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹਰਨੇਕਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਪੀਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੈ

ਕਮਲ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ
(ਕੇ. ਐੱਸ. ਭੱਲਾ, ਜੇ.)

Amarjit Kaur, *v.* The State of Punjab (S. S. Sodhi, J.)

ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜੇਲ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ, ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

(18) ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਵਧਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ, ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੰਦਭਾਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਸਥਿਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਝੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਧੂ-ਨਿਆਇਕ ਇਕਬਾਲੀਆ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਾਧੂ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ *ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ)* ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਜਨਰਲਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ।

ਪੀ.ਸੀ.ਜੀ

ਫੁਲ ਬੈਂਚ

ਪਹਿਲਾਂ: ਜੀਸੀ ਮਿੱਤਲ, ਕੇਐਸ ਭੱਲਾ ਅਤੇ ਏਐਲ ਬਾਹਰੀ, ਜੇ.ਜੇ.

ਕਮਲ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ - ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 8855 .

3 ਅਗਸਤ, 1990

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950- ਕਲਾਮ 226/227—ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਾਖਾ)। ਨਿਯਮ, 1930 — ਨਿਯਮ 5, 6 ਅਤੇ 7 — ਨਿਯਮ ਜੋ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਮਰ ਸੀਮਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਵਿਵਾ ਵੇਸ਼ ਟੈਸਟ ਨਹੀਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ— ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ 55 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ— ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ—ਕੀ ਰਕਮ, ਮੁਲ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਯੋਗਤਾਵਾਂ

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜਾਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰੇ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ_ਵਾਦ ਕੀਤਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ

I.L.R. Punjab and Haryana

(1990)2

ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ